

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการศึกษาและกำหนดแนวคิดในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย โดยพิจารณาจากประเด็นทางสุนทรียภาพ สังคม/วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่มีการพัฒนาการมาเป็นคุณค่า ความสำคัญและมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ที่นำไปสู่ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟู โดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนต่อไป

8.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาที่ผ่านมาสามารถสรุปผลการศึกษาได้จากพัฒนาการของชุมชน คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ และข้อจำกัดของชุมชนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนคลองบางน้อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

8.1.1 สรุปพัฒนาการของชุมชนคลองบางน้อย

จากการศึกษาพัฒนาการของชุมชนคลองบางน้อย จากหลักฐานของวัดในชุมชน พบว่าในยุคแรกมีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา การปกครองขึ้นอยู่กับมณฑลราชบุรี โดยเป็นลักษณะชุมชนเล็กๆ ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง และบริเวณปากคลองบางน้อย มีวัดไทร เป็นศูนย์กลางชุมชน ต่อมากองศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกู้เอกราชในศึกค่ายบางกุ้ง โดยพม่าได้ตั้งค่ายและทำศึกษาสงครามในบริเวณวัดเกาะแก้ว และได้สร้างเสากินรี เพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้ในชุมชน เมื่อคราวต่อมาได้ขุดคลองดำเนินสะดวกขึ้นเกิดการขยายตัวและสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนคลองบางน้อยเป็นอย่างมาก มีการตึนตึ้นน้ำทั้งน้ำตาลและน้ำกับข้าวในบริเวณปากคลองบางน้อย และหน้าวัดบางน้อย ต่อมาในยุคการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจากการปลูกพืชสวนเตียนเปลี่ยนเป็นการปลูกไม้ผล มะพร้าว จากพืชหัวไร่ปลายสวนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน น้ำตาลและร้านค้าเรือนแถวริมน้ำอยู่ในยุคเฟื่องฟู เกิดการขยายตัวของชุมชนจากคลองบางใหญ่เข้าสู่บริเวณพื้นที่ชุมชนวัดปากง่ามมากขึ้น จนกลายเป็นชุมทางเรือสำคัญในบริเวณคลองบางน้อยที่จะเดินทางไปยังพื้นที่ต่างๆ ในคราวต่อมา

มีการตัดถนนทางหลวงหมายเลข 35 เชื่อมต่อเข้าสู่พื้นที่และบริเวณใกล้เคียงให้สะดวกขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น แล้วเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงการคมนาคมจากทางน้ำขึ้นสู่ทางบก มีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น จนส่งผลผลิตได้ง่ายขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องมาซื้อขายกันในวันน้ำ ทำให้วันน้ำค่อยๆหมดไปในที่สุด ต่อมา มีการสร้างเขื่อนขึ้นทางตอนบนของแม่น้ำแม่กลองประกอบกับน้ำทะเลหนุนสูง สร้างโรงไฟฟ้าราชบุรี การจัดการใช้น้ำของชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านการเกษตร และความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างมาก ปัจจุบันมีการสร้างสะพานบางคนที่ข้ามแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนที่ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น และยังมีผลกระทบต่อลักษณะโครงสร้างเดิมของชุมชนคลองบางน้อยด้วยเช่นกัน

ชุมชนคลองบางน้อยแม้จะมีพัฒนาการที่ค่อยเป็นค่อยไป มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มากนักและสอดคล้องไปกับแต่ละยุคสมัย แต่ในปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนมีความรวดเร็วขึ้นในทางฝั่งตะวันออกของคลองบางน้อย โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางการคมนาคมและการท่องเที่ยวจากพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง จึงควรมีการวางแผนจัดการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับโครงสร้าง องค์ประกอบของชุมชน และลักษณะของวิถีชีวิตชุมชนเดิมต่อไป

8.1.2 สรุปคุณค่า และเอกลักษณ์ชุมชนคลองบางน้อย

การศึกษาคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนประกอบด้วยการคำนึงถึงองค์ประกอบของทางด้านสุนทรียภาพ สังคม/วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เกิดจากการส่งผ่านความเป็นมาทางพัฒนาการของพื้นที่ และนำไปสู่การเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ (Tangible & Intangible Cultural Heritage) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ดังนี้

1) คุณค่าขององค์ประกอบทางด้านสุนทรียภาพ

การมีองค์ประกอบโครงสร้างทางด้านกายภาพที่แสดงถึงคุณค่าที่มีความสำคัญ ได้สื่อออกมาในรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ริมน้ำ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของอาคารต่างๆ ที่ประกอบเป็นชุมชนริมคลอง ระบบที่ว่าง และทางสัญจร ได้แก่ พื้นที่ว่าง พื้นที่บริเวณรอบบ้าน แม่น้ำลำคลอง ทำน้ำ และสะพานข้ามคลอง ที่ประกอบกับเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงชุมชนให้มีความสัมพันธ์กัน จนกลายเป็นลักษณะทางจินตภาพของชุมชนที่มีความหมายด้านการใช้สอย ด้านความรู้สึก ซึ่งสามารถรับรู้เอกลักษณ์จากสิ่งเหล่านี้ได้

ส่วนขององค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อมนี้ สิ่งที่เป็นลักษณะสภาพทางธรรมชาติประกอบด้วย ระบบเครือข่ายลำน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งประกอบเป็นภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความสมดุลระหว่างระบบนิเวศทางธรรมชาติ และมนุษย์เกิดการปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่จนกลายเป็นวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กันในท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่ในฝั่งตะวันตกของคลองบางน้อยส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์อยู่มาก

2) คุณค่าขององค์ประกอบทางด้านประวัติศาสตร์

ประกอบด้วยองค์ประกอบที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ในชุมชน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ตำนาน และบุคคลสำคัญแสดงถึงบทบาทและคุณค่าความสำคัญของชุมชนที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้รากเหง้าความเป็นมาของชุมชนคลองบางน้อย

3) คุณค่าขององค์ประกอบทางด้านสังคม และวัฒนธรรม

ลักษณะองค์ประกอบที่แสดงถึงคุณค่าโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำสวน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมถึงกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักทำสวนมะพร้าวสวนกล้วย เกษตรผสมผสาน มีรายได้หลักจากการปลูกผลผลิตทางการเกษตร และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นอาชีพเสริมให้กับประชากรในท้องถิ่น ประกอบกับการมีศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถเกิดเป็นโอกาสทางด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงได้ ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในชุมชน และช่วยสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ชุมชนที่มีคุณค่ายังสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้

8.1.3 สรุปสถานการณ์ และแนวโน้มในการพัฒนาที่มีผลต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ชุมชน

จากการศึกษาสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวโน้มในการพัฒนาที่มีผลต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ชุมชนแล้ว โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis และ TOWS Analysis) ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นที่มุ่งเน้นเรื่องของชุมชนมีทุนทางสังคมเป็นฐานสำคัญที่เป็นศักยภาพในการฟื้นฟู อันได้แก่ คน สิ่งแวดล้อม

ทรัพยากร สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถฟื้นฟูชุมชนที่กำลังสูญเสียให้อยู่ต่อไปได้ โดยศักยภาพที่มีอยู่จะช่วยส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเข้ามาในพื้นที่ สร้างความสมดุลของการท่องเที่ยวโดยการร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมอันดีงาม และร่วมปลูกจิตสำนึกให้รักถิ่นกำเนิดของตน เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับพื้นที่รอบนอก โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการดูแลจัดการฐานอนุรักษ์ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

เมื่อนำแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องนำมาเชื่อมโยงกับสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ร่วมกับการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตนั้น สามารถทำให้ทราบถึงศักยภาพที่จะพัฒนาได้และข้อจำกัดของชุมชนที่ต้องเร่งแก้ไข เพื่อนำไปเป็นแนวทางการกำหนดแนวความคิดในการวางแผนการจัดการ และหาแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนต่อไปได้

8.2 การกำหนดแนวทางในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน

หน่วยงานท้องถิ่นมีหน้าที่โดยตรงในการวางแผนการใช้ทรัพยากรของตน สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนา และเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชุมชน จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองและการวางแผน การนำข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเข้าสู่กระบวนการวางแผน ต้องมีความสอดคล้องกับการวางแผนพัฒนาทั้งองค์รวม กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่วิสัยทัศน์ของหน่วยงานท้องถิ่น ที่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์หรือการฟื้นฟูที่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมด้วย

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ได้ศึกษาถึงการกำหนดแนวคิดในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน คือระบบเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural Environment Conservation System) ภายใต้โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (TCEP) โดยเป้าหมายหลักของการศึกษา คือ แผนการบูรณาการ และแผนปฏิบัติการในระดับท้องถิ่น ซึ่งตรงกับความต้องการและวิสัยทัศน์ของคนในพื้นที่ และมีความสอดคล้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ประกอบกับแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) ของ Agenda 21 ที่มุ่งเน้นสร้างความสมดุลใน 3 มิติ ให้แก่ชุมชน คือ มิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยจะนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนและเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย

องค์ประกอบที่เป็นคุณค่าและเอกลักษณ์สำคัญของชุมชน ที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อนำเสนอแนะแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน โดยองค์ประกอบทั้งหมดที่นำมาพิจารณาได้มี เป้าหมายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย เพื่อต้องการรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ริมน้ำ และป้องกันการเสื่อมสลายของชุมชนที่มีคุณค่าความสำคัญ และเอกลักษณ์ในท้องถิ่นไม่ให้ สูญหายไป ดังนั้นจากทิศทางการพัฒนาขององค์กรท้องถิ่นร่วมกับความคิดเห็นของชุมชนสามารถ สรุปเป็นวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์หลักๆ ที่ต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ของชุมชนคลองบางน้อย

"มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ชุมชนคลองบางน้อยเป็น ศูนย์กลางทางด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวทางน้ำ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ"

จากวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดขึ้นมีนโยบายสนับสนุนที่จะร่วมกันฟื้นฟูชุมชนโดยมีโครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เน้นความเป็นตัวตนของชุมชนและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นส่งเสริมและ สนับสนุนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเป็นหลักสำคัญ โดยการเน้นพัฒนาจุดแข็งของชุมชนให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ลด ข้อบกพร่องและแก้ไขจุดอ่อนในชุมชน ใช้โอกาสที่มีอยู่ และตั้งรับภาวะคุกคามที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ให้เหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และองค์กรที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ซึ่งชุมชน มีทุนทางสังคมเป็นฐานสำคัญที่จะสามารถฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อยที่กำลังสูญสลายให้อยู่ต่อไป ได้ และนำวิสัยทัศน์ของชุมชนที่ได้กำหนดขึ้น ไปร่วมพิจารณาในการกำหนดยุทธศาสตร์และ เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อยต่อไป

8.2.1 ยุทธศาสตร์ทางด้านกายภาพ

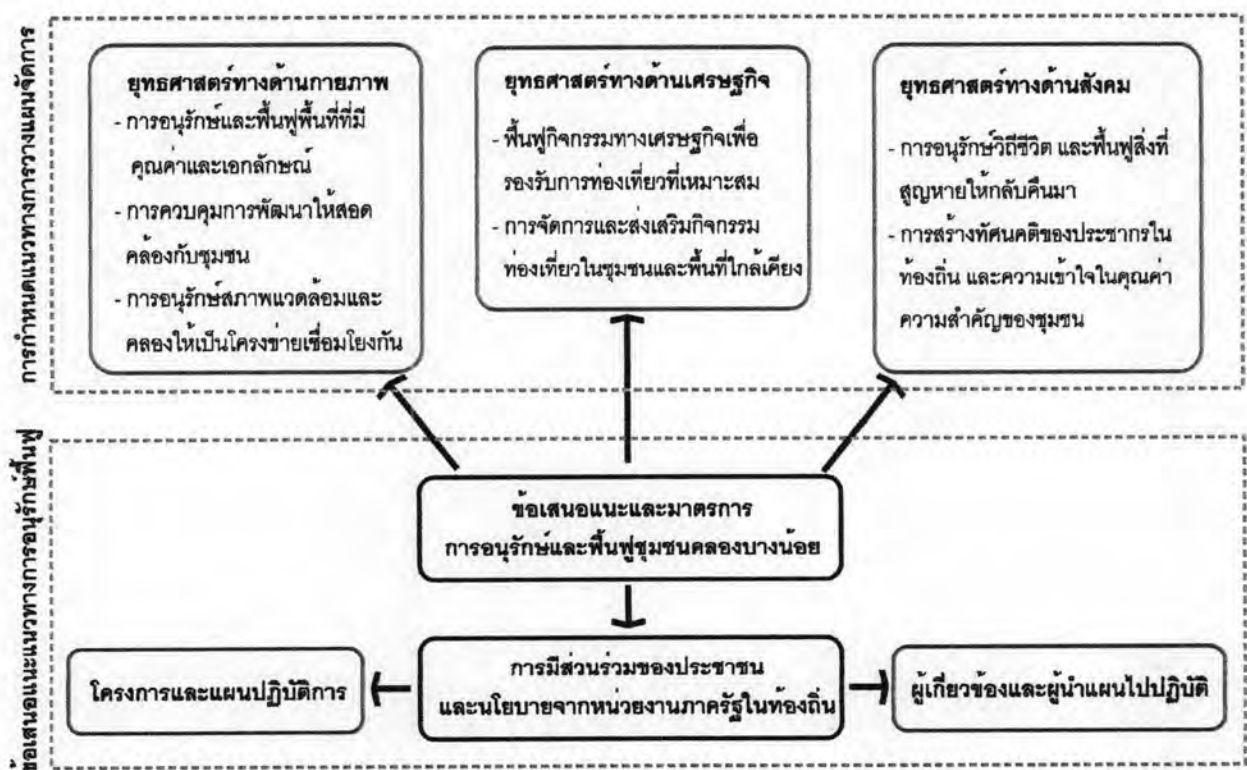
- 1) การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนคลองบางน้อย ประกอบด้วย รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมคลอง ลักษณะองค์ประกอบของชุมชนริมน้ำ และ สภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์ของชุมชน โดยใช้มาตรการทางผังเมืองในการออกข้อกำหนดควบคุม
- 2) การควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสม และเสนอรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ สอดคล้องกับโครงสร้างของชุมชนเดิม
- 3) การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของคลองบางน้อย และคลองสาขาต่างๆ ให้เกิด เป็นโครงข่ายที่เชื่อมโยงในชุมชน

8.2.2 ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ

- 1) การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนโดยรวม และฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อชุมชน
- 2) การจัดการ และการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชากรในท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง

8.2.3 ยุทธศาสตร์ทางด้านสังคม

- 1) การอนุรักษ์วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนคลองบางน้อย และฟื้นฟูสิ่งสูญหายไปให้กลับคืนมา
- 2) การสร้างทัศนคติของประชากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และหวงแหนมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองบางน้อย

แผนภูมิที่ 8.1 แสดงกระบวนการกำหนดข้อเสนอแนะและแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน

8.3 ข้อเสนอแนะ และมาตรการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย

จากประเด็นหลักสำคัญที่ได้กล่าวมาในข้างต้น สามารถเสนอแนะแนวทาง และมาตรการควบคุมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดิน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน
2. แนวทางการอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง
3. แนวทางการรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง และภูมิทัศน์ชุมชน
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว
5. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ชุมชนให้แก่ประชากรในท้องถิ่น

8.3.1 การเสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน

การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน ควรจะคำนึงถึงคุณค่า และเอกลักษณ์ความสำคัญในแต่ละลักษณะของพื้นที่ โดยการสนับสนุนให้ทุกฝ่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการกำหนดบริเวณที่จะทำการอนุรักษ์ตามลำดับความสำคัญ เพื่อควบคุมการขยายตัวของชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถรักษาและป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ กรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของพื้นที่จึงได้จัดทำโครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมบางคนที่ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการวางแผน และผัง ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะต้องคำนึงถึงเรื่องการอนุรักษ์เป็นสำคัญด้วยเช่นกัน โดยนำการเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนของพื้นที่คลองบางน้อยเข้าร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งการจัดทำแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถจำแนกออกตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น 3 บริเวณ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) เขตพื้นที่อนุรักษ์

เป็นการรักษาสภาพวัตถุให้คงสภาพที่เป็นอยู่ การซ่อมแซมจะกระทำเมื่อมีความจำเป็นในการป้องกันการทรุดโทรมที่เกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อรักษาพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อันเป็นตัวแทนของชุมชนคลองบางน้อย โดยลักษณะของพื้นที่ในเขตนี้ประกอบ ด้วยพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณริมคลองบางน้อยทั้งทางฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ตั้งแต่บริเวณปากคลองบางน้อยเรื่อยไปถึงบริเวณคลองบางน้อยใน โดยมีมาตรการและการควบคุมดังต่อไปนี้

- มาตรการการกำหนดรูปแบบ และความสูงของอาคารในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ชุมชนริมน้ำ อนุญาตให้ในเขตพื้นที่เป็นที่พักอาศัย และที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม หรือกิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการสร้างใหม่ ซ่อมแซม หรือการดัดแปลง กำหนดให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และ อนุญาตให้มีการตั้งถิ่นฐานตามแนวริมน้ำเดิมที่เหมาะสมโดยไม่ต้องมีการถอยร่นจากแนวลำคลอง

- การควบคุมสภาพแวดล้อมในบริเวณเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ ห้ามมิให้มีการ ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรการการกำหนดรูปแบบอาคาร โดยยกเว้น ให้มีการตั้งอุตสาหกรรมทั่วไป และคลังสินค้าที่ไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อในการ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น เช่น โรงเคี้ยวตาล โรงเก็บมะพร้าว เป็นต้น

2) เขตพื้นที่จำกัดการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเขตพื้นที่จำกัดการพัฒนา เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมเดิมและสงวนอาชีพเกษตรกรรมของชุมชน ความเป็นอยู่ในบริเวณนั้น ให้คงอยู่และมี สภาพที่ดีต่อไป โดยลักษณะพื้นที่ในเขตนี้ ประกอบด้วยพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรรมในชุมชนบริเวณฝั่ง ตะวันตกของคลองบางน้อย บริเวณคลองเขาควาย คลองยายแพง(สายใน)และฝั่งตะวันออกของ คลองบางน้อยในบริเวณคลองบางใหญ่ คลองลำโรง และคลองจอมปลวก โดยมีมาตรการและ ควบคุมดังนี้

- มาตรการการกำหนดรูปแบบและความสูงของอาคารในเขตพื้นที่ อาคารสิ่งปลูกสร้างใหม่ การซ่อมแซม หรือการดัดแปลงให้เป็นไปตามรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

- การควบคุมสภาพแวดล้อมในบริเวณเขตพื้นที่ กำหนดให้เป็นพื้นที่ที่พักอาศัยและทำเกษตรกรรม ห้ามมิให้มีกิจกรรมโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้าที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง กับการประกอบเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ อนุญาตให้มีการตั้งอุตสาหกรรมทั่วไป และคลังสินค้าที่ไม่ เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น เช่น โรงเคี้ยว ตาล โรงเก็บมะพร้าว เป็นต้น

3) เขตพื้นที่พัฒนา

เป็นการปรับปรุงการใช้งานตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิม แต่ในการเปลี่ยนแปลง การใช้งานของอาคารเดิม มักจะเป็นทางเดียวที่คุณค่าทางประวัติศาสตร์และสุนทรียภาพถูกรักษา ได้อย่างที่มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเขตพื้นที่พัฒนาเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวจำกัด ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการพักอาศัยของประชากรในชุมชน โดยกำหนดให้เป็นพื้นที่ต่อเนื่อง

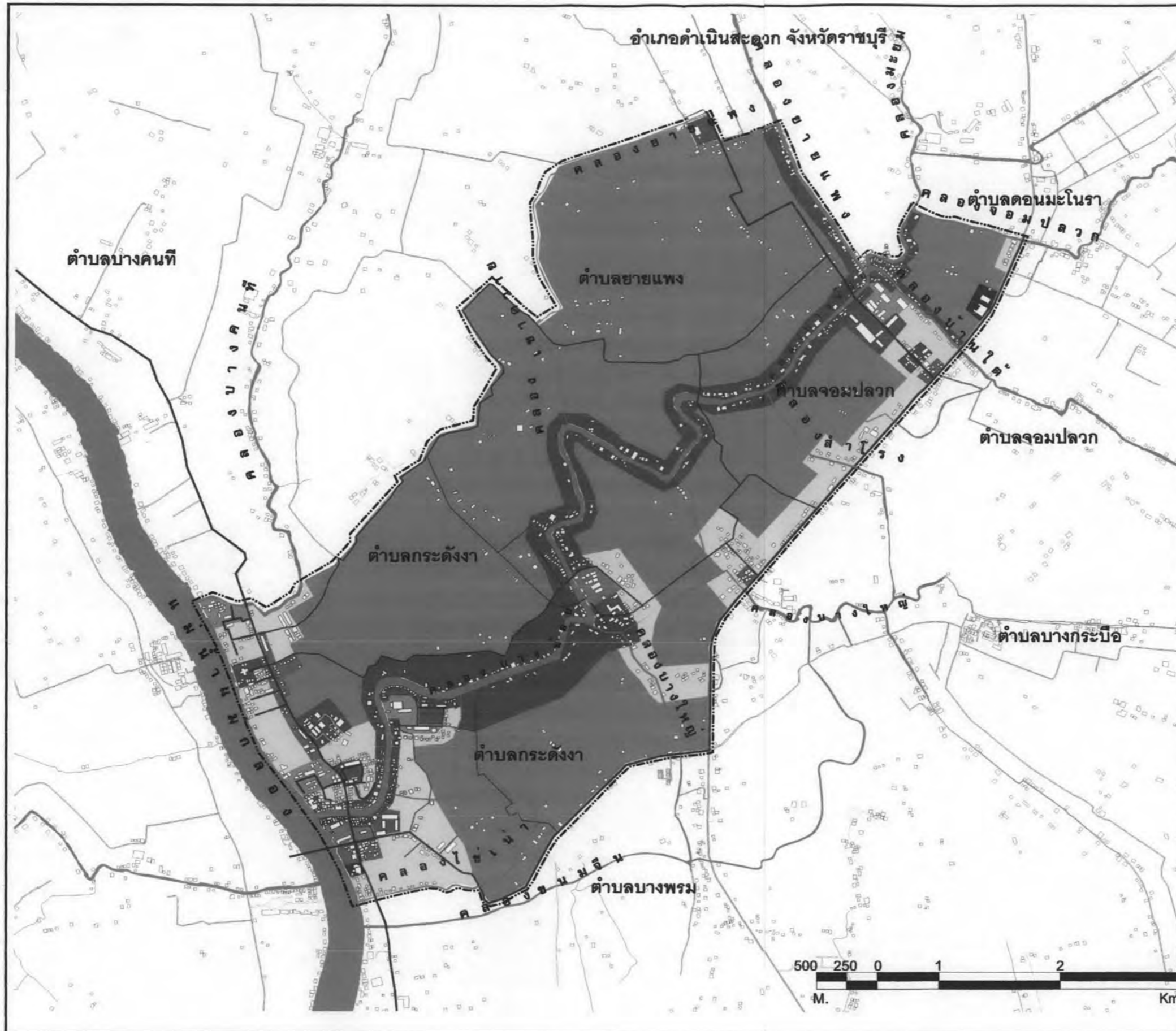

ของเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่จำกัดการพัฒนา โดยเขตพื้นที่ที่จะอยู่บริเวณชุมชนที่มีระยะถอยร่นจากริมคลองขึ้นมาตั้งอยู่บนบก ได้แก่ บริเวณถนนทางหลวงหมายเลข 325 และถนนรพช.สส.ที่เชื่อมระหว่างถนนทางหลวงหมายเลข 325 และถนนอัมพวา-บางนกแขวก เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีมาตรการและการควบคุมดังต่อไปนี้

- มาตรการการกำหนดรูปแบบและความสูงของอาคารในเขตพื้นที่ อนุญาตให้ในเขตพื้นที่เป็นที่พักอาศัย ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม พาณิชยกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการรื้อถอน สร้างใหม่ ซ่อมแซม หรือการดัดแปลง กำหนดให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเขตพื้นที่อนุรักษ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม

- การควบคุมสภาพแวดล้อมในบริเวณพื้นที่ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าชุมชน โดยอนุญาตให้มีการตั้งอุตสาหกรรมทั่วไปและคลังสินค้า ที่ไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม รวมทั้งธุรกิจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก โฮมสเตย์ รีสอร์ท โดยมิขนาดที่มีความเหมาะสมและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อความเป็นระเบียบและน่าอยู่ของชุมชน

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม
จังหวัดราชบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
ตัวไทย N

แผนที่ 8.2 แสดงการเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชนคลองบางน้อย

สัญลักษณ์ :

- ขอบเขตพื้นที่ชุมชนคลองบางน้อย
- ถนนทางหลวง
- แม่น้ำ คลอง
- ประเภทที่พักอาศัย
- ประเภทที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม
- ประเภทสถานศึกษา
- ประเภทสถานที่ราชการ
- ประเภทศาสนสถาน
- ประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
- ประเภทคลังสินค้า
- ประเภทอนุรักษ์เพื่อการเกษตรกรรม
- ประเภทอนุรักษ์ชุมชน

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ญกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์

สาขาวิชาการวางแผนชุมชน
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.3.2 การอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง

รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง ได้แก่ รูปแบบและการวางอาคาร การกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม และองค์ประกอบของอื่นๆ ในชุมชน ได้แก่ บ้านไต้ทำน้ำ ศาลาทำน้ำ สะพานข้ามคลอง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

8.3.2.1 การกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารที่เหมาะสม

การอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในชุมชน สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไทยภาคกลาง เรือนไทยประยุกต์ และกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้พื้นถิ่น ซึ่งมีคุณค่าและเป็นอาคารที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งหากไม่มีการดูแล รักษา และซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไป ในอนาคตรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าเหล่านี้อาจเสี่ยงต่อการสูญเสียดังกล่าวไปจากชุมชนคลองบางน้อย

1) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้

การควบคุมอาคาร และรูปแบบรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรมของกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ ประกอบด้วย

- รูปแบบอาคารเรือนแถวริมน้ำควรเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของฐานอาคารเป็นเสาเหนือหน้า มีความสูงของอาคารไม่เกิน 2 ชั้น เพื่อรักษาแนวเส้นขอบฟ้าของชุมชน
- โครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้ อาจประยุกต์จากวัสดุที่ทำด้วยไม้มาเป็นเสาคสล. ในการรับน้ำหนักอาคารแทนได้
- หลังคาควรเป็นแบบทรงปั้นหย่า ทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์ วัสดุที่เหลื่อมขนมเปียกปูน (กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือสังกะสีคุณภาพดี สีของวัสดุหลังคาควรอยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง หรือสีอิฐ
- องค์ประกอบอื่นๆ ของเรือน ได้แก่ ฝาเรือน ประตู หน้าต่าง ช่องลมหรือช่องเปิดต่างๆ จะใช้วัสดุทำจากไม้ วัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุหรือสีของไม้ธรรมชาติ ประตูเป็นบานพับไม้เปิดกว้างตลอดแนว หน้าต่าง หรือช่องลมเป็นบานไม้เปิดคู่ หรือเป็นฝาไหล พื้นเรือนเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ ฝาเรือนเป็นไม้แผ่นตีซ้อนเกล็ด

ลักษณะบ้านเรือนแถวริมน้ำที่ความสูงของอาคารเท่าๆกัน ที่ให้แนวเส้นขอบฟ้า(Skyline) มีความกลมกลืน สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม ไม่ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามไป

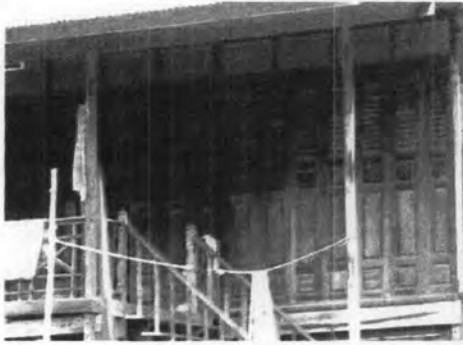

ลักษณะรูปแบบเรือนแถวริมน้ำที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งควรอนุรักษ์ และรักษาให้คงอยู่ต่อไป
รูปแบบอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น ซึ่งมีรูปแบบที่สอดคล้อง
และกลมกลืนกับอาคารข้างเคียง

ลักษณะเรือนพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ถัดเข้าไปด้านหลัง ที่
ทำให้ภูมิทัศน์ของชุมชนมีความสวยงาม

รูปที่ 8.1 แสดงรูปแบบอาคารที่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

ฝาย ประตูปานเพ็ญ

หลังคาทรงไทย

หลังคาทรงไทยจั่วแฝด

ลักษณะฝาเรือน ช่องเปิดหน้าต่างของเรือนไทย

หลังคาเรือนแถวทรงจั่วผสมปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องดินเผาหรือสังกะสี

ประตูชั้นในเป็นบานเพ็ญ และชั้นนอกเป็นลูกกรงเหล็ก

ลักษณะฝาเรือนเป็นฝาขัดแตะที่ยังมีให้พบเห็น

รูปแบบป้ายร้านค้าที่เหมาะสม และลักษณะช่องลมเหนือบานประตู ช่วยระบายอากาศภายในเรือนแถว

ลักษณะประตูปานเพ็ญของเรือนแถวริมน้ำ

รูปที่ 8.2 แสดงองค์ประกอบของอาคารที่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

อาคารสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นขัดแย้งกับอาคารรูปแบบเดิม

ลักษณะบ้านเรือนที่เกิดขึ้นใหม่ ขัดแย้งกับอาคารข้างเคียง ขาดความต่อเนื่องของ
แนวเส้นขอบฟ้า(Skyline)ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามไป

ลักษณะบ้านเรือน ตึกแถวที่มีรูปแบบไม่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

ลักษณะตึกแถว อาคารพาณิชย์ที่มีรูปแบบไม่เหมาะสมที่อยู่ใกล้เขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

รูปที่ 8.3 แสดงองค์ประกอบของอาคารที่ไม่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

2) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไทยภาคกลาง

การควบคุมอาคาร และรูปแบบรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรม ของกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไทยภาคกลาง ประกอบด้วย

- รูปแบบเรือนไทยควรเป็นแบบดั้งเดิมลักษณะเรือนไทยประเพณี ภาคกลาง เป็นเรือนไทยชั้นเดียวยกพื้นใต้ถุนสูงจากพื้นดิน
- โครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้ อาจประยุกต์จาก วัสดุที่ทำด้วยไม้มาเป็นเสาคสล.ในการรับน้ำหนักอาคารแทนได้
- หลังคาควรเป็นแบบทรงจั่วสูง และแบบทรงปั้นหยา – มนิลา มุง ด้วยกระเบื้องซีเมนต์รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน(กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องลอนคู่ สีของวัสดุมุงหลังคาควรอยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง หรือสี อีฐ
- องค์ประกอบอื่นๆ ประตู หน้าต่าง ช่องลม หรือช่องเปิดต่างๆของ เรือนจะใช้วัสดุทำจากไม้ วัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุ หรือสีของไม้ ธรรมชาติ หน้าจั่วเป็นลักษณะแผงไม้รูปสามเหลี่ยมมีหลายรูปแบบ ได้แก่ จั่วลูกฟัก จั่วรูปพระ อาทิตย์ และจั่วใบปรีด ตกแต่งหน้าจั่วด้วยปั้นลม และมีตัวหงาติดชายปั้นลม ส่วนฝาเรือนเป็นแบบ เรือนฝาสำหรับ ฝากระดาน ฝาปะกน ฝาสายบัว หรือมีลวดลายต่างๆ ประดับตกแต่งตามแบบ ลักษณะเรือนไทย

3) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไทยประยุกต์

การควบคุมอาคาร และรูปแบบรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรม ของกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไทยประยุกต์ ประกอบด้วย

- รูปแบบเรือนควรเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะเรือนไทยประยุกต์ ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ลักษณะเป็นเรือนไม้สูง 2 ชั้น
- โครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้ อาจประยุกต์จาก วัสดุที่ทำด้วยไม้มาเป็นเสาคสล.ในการรับน้ำหนักอาคารแทนได้
- หลังคาเป็นแบบทรงมนิลา-ปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์รูป สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน(กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องลอนคู่ สีของวัสดุมุงหลังคาควร อยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง หรือสีอีฐ
- องค์ประกอบอื่นๆ ประตู หน้าต่าง ช่องลม หรือช่องเปิดต่างๆของ เรือนจะใช้วัสดุทำจากไม้ วัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุ หรือสีของไม้ ธรรมชาติ ฝาเรือนและบานหน้าต่างเป็นบานเกล็ดไม้เปิดบานคู่ และตรงกลางบานเปิดเป็นบาน

กระทู้บ้านเกิดไม้แบบนี้เป็นลักษณะเด่นสำหรับงานสถาปัตยกรรม ในรัชกาลที่ 5 ตามสมัยนิยม
ประดับด้วยไม้ฉลุลายในรายละเอียดต่างๆ

4) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้พื้นดิน

การควบคุมอาคาร และรูปแบบรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรม
ของกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้พื้นดิน ประกอบด้วย

- รูปแบบเรือนไม้พื้นดินมีหลายรูปแบบ ลักษณะเป็นเรือนไม้สูง
ชั้นเดียว มีทั้งฐานอาคารเป็นเสาเหนือที่ตั่งอยู่ริมน้ำ และยกพื้นใต้ถุนสูงจากพื้นดินตั้งอยู่บนบก
- โครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้ อาจประยุกต์จาก
วัสดุที่ทำด้วยไม้มาเป็นเสาคสล.ในการรับน้ำหนักอาคารทดแทนได้
- หลังคาควรเป็นแบบทรงจั่ว และทรงปั้นหย่า มุงด้วยกระเบื้อง
ซีเมนต์รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน (กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องลอนคู่ สีของวัสดุมุง
หลังคาควรอยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง หรือสีอิฐ
- องค์ประกอบอื่นๆ ของเรือน ได้แก่ ฝาเรือน ประตู หน้าต่าง ช่อง
ลม หรือช่องเปิดต่างๆ จะใช้วัสดุทำจากไม้ วัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ
วัสดุหรือสีของไม้ธรรมชาติ ประตู หน้าต่าง หรือช่องลมเป็นบานไม้เปิดคู่ หรือเป็นฝาไหล พื้นเรือน
เป็นไม้กระดาน ฝาเรือนเป็นไม้แผ่นตีซ้อนเกล็ด

5) กลุ่มที่มีลักษณะเป็นอาคารสมัยใหม่

เป็นรูปแบบอาคารสมัยใหม่มีทั้งขนาดเล็ก (1-2ชั้น) เป็นอาคารเดี่ยว
และขนาดใหญ่ (3-4 ชั้น) เป็นตึกแถว อาคารพาณิชย์ โครงสร้างอาจเป็นบ้านไม้ ครึ่งตึกครึ่งไม้
หรือเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยกำหนดให้อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย ที่ต้องควบคุม
ขนาดอาคาร และความสูงของอาคารไม่ให้สูงเกิน 10 เมตร สอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมใน
พื้นที่และบริบทแวดล้อมรอบข้าง และไม่ให้เกิดบังภูมิทัศน์ของชุมชน

8.3.2.2 การกำหนดรูปแบบขององค์ประกอบอื่นๆ ในชุมชน

รูปแบบองค์ประกอบอื่นๆในชุมชน ได้แก่ ทำน้ำที่มีลักษณะเป็นส่วน
ประกอบของอาคาร บันได ศาลาทำน้ำ สะพานข้ามคลองซึ่งมีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

1) ทำน้ำที่เป็นส่วนประกอบของอาคาร และศาลาทำน้ำ

กำหนดให้มีการควบคุมลักษณะของทำน้ำของบ้านเรือนริมน้ำ ที่มี
บันไดตั้งอยู่หน้าบ้านของตนทอดลงไปสู่น้ำลำคลอง ให้มีลักษณะเป็นขั้นบันไดคอนกรีตมีความ
กว้าง 1 เมตร และสูงจากระดับพื้นทางเดินถึงระดับพื้นน้ำในคลอง

ส่วนศาลาท่าน้ำที่ยื่นต่อออกมาจากลานด้านหน้าอาคาร กำหนดให้มีการควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยโครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้ อาจประยุกต์จากวัสดุที่ทำด้วยไม้มาเป็นเสาคสล. ในการรับน้ำหนักอาคารทดแทนได้ หลังจากควรเป็นแบบทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน (กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องลอนคู่ สีของวัสดุหลังคาควรอยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดงหรือสีอิฐ โดยจะใช้วัสดุทำจากไม้ วัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุหรือสีของไม้ธรรมชาติ

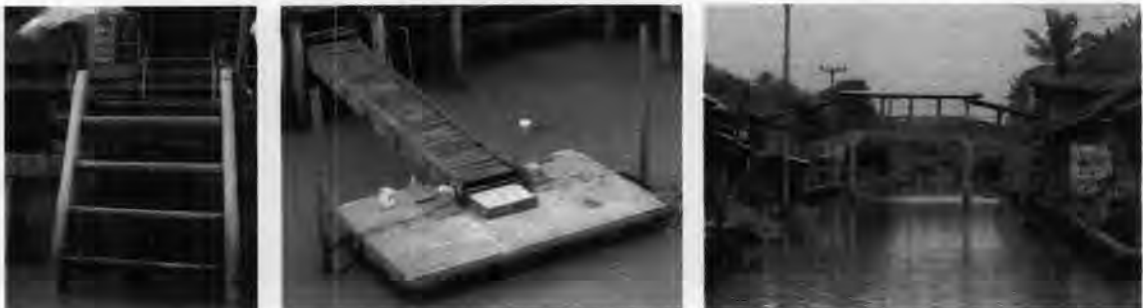
2) สะพานข้ามคลอง

กำหนดให้มีการควบคุมลักษณะของสะพานข้ามคลอง ให้มีลักษณะสอดคล้องกับรูปแบบสะพานเดิม และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยโครงสร้างในการรับน้ำหนักของอาคารประเภทนี้เป็นโครงสร้าง คสล. และกำหนดความสูงของสะพานให้การคมนาคมทางน้ำโดยเรือสามารถลอดผ่านได้สะดวก และเหมาะสมกับสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน หลังคาทรงจั่วควรมุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน (กระเบื้องว่าว) กระเบื้องดินเผา หรือกระเบื้องลอนคู่ สีของวัสดุหลังคาควรอยู่ในโทนสีธรรมชาติ เช่น สีขาว สีขาว-เทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง หรือสีอิฐ ให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ในชุมชน องค์ประกอบอื่นๆ เช่น พื้นทางเดิน ชั้นบันไดราวกันตก เสา จะใช้วัสดุทำจากไม้ เป็นวัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุทดแทน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุหรือสีของไม้ธรรมชาติได้เช่นกัน โดยเสนอการปรับปรุงสะพานเดิมที่มีอยู่ และสร้างสะพานข้ามคลองภายในชุมชนใหม่ จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

1. บริเวณชุมชนปากคลองบางน้อย 3 แห่ง ได้แก่ บริเวณปากคลองใกล้ถนนข้ามคลอง สายอัมพวา-บางนกแขวก บริเวณด้านหน้าวัดไทร และบริเวณด้านหน้าเทศบาลตำบลกระดังงา มีระยะห่างแต่ละช่วงสะพานประมาณ 800 เมตร

2. บริเวณชุมชนวัดปากง่าม 1 แห่ง คือ บริเวณชุมชนวัดปากง่ามมีระยะห่างจากสะพานเดิมหน้าวัดปากง่ามประมาณ 800 เมตร

2. บริเวณชุมชนวัดบางน้อย 1 แห่ง คือ บริเวณก่อนถึงโรงเรียนวัดบางน้อย

ลักษณะของบันได ทำน้ำ และสะพานข้ามคลองในชุมชนที่เหมาะสม

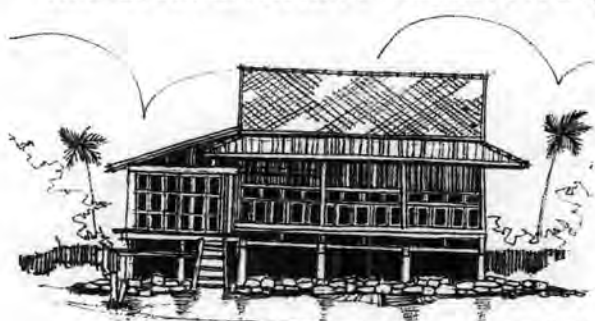
รูปที่ 8.4 แสดงรูปแบบขององค์ประกอบอื่นๆ ในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์

8.3.3 แนวทางการรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง และภูมิทัศน์ชุมชน

โดยการรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง ระบบนิเวศ และสภาพภูมิทัศน์ชุมชนนั้น จำเป็นต้องอนุรักษ์ และฟื้นฟูให้มีสภาพแม่น้ำลำคลองที่มีคุณภาพดี และยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน โดยให้มาตรการทางด้านการออกกฎหมาย หรือข้อบัญญัติเฉพาะพื้นที่เพื่อใช้เป็นข้อกำหนดในการจัดการพื้นที่ริมน้ำ หรือกฎหมายสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 (พ.ศ.2445) และมีมาตรการจูงใจต่างๆ ให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชากรในท้องถิ่นร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน แนวทางในการรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง ระบบนิเวศวิทยา ที่ส่งผลให้เกิดเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงามมีดังนี้

1) การทำพรางกันน้ำแบบธรรมชาติ

รูปแบบพรางกันน้ำที่เหมาะสม จะต้องรักษาหรือส่งเสริมคุณค่าทางภูมิทัศน์ ไม่ปิดกั้นมุมมองจากลำน้ำที่เข้าสู่จุดที่มีภูมิทัศน์สวยงามและมุมมองจากบริเวณผืนแผ่นดินสู่ลำน้ำ ไม่ปิดกั้น หรือขวางการเชื่อมต่อของชุมชน บ้านเรือนกับน้ำ จนเป็นอุปสรรคในการเข้าถึง จะต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในบริเวณริมน้ำ ซึ่งพรางกันน้ำแบบธรรมชาตินั้นเหมาะสมที่สุด และมีข้อดีคือ ช่วยรักษาและเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่ธรรมชาติ มีผลกระทบน้อย มีความต่อเนื่องของพื้นดินและผืนน้ำที่สวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ และค่าใช้จ่ายน้อยเพราะไม่ต้องทำการก่อสร้าง โดยใช้พืชพันธุ์ไม้ท้องถิ่นหลายๆ ประเภท ทั้งไม้ใหญ่ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินมาเพื่อช่วยลดการพังทลายของดินมาใช้ร่วมกัน ได้แก่ มะพร้าว ลำพู หูกวาง จาก อ้อ เหงือกปลาหมอ เป็นต้น

ลักษณะตลิ่งแบบหินทิ้ง

รูปแบบเขื่อนคอนกรีตที่ไม่เหมาะสม

ลักษณะตลิ่งแบบธรรมชาติ

ลักษณะตลิ่งแบบธรรมชาติ

ลักษณะตลิ่งแบบหินทิ้ง

รูปแบบเขื่อนคอนกรีตที่ไม่เหมาะสม

รูปที่ 8.5 แสดงลักษณะตลิ่งและเขื่อนที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมสำหรับเขตอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ

8.3.4 แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

ชุมชนคลองบางน้อยเป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาสำคัญพื้นที่ที่มีความน่าสนใจที่หลากหลาย แสดงออกมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมในชุมชน ที่ส่งผลให้เกิดเป็นคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน เกิดเป็นศักยภาพ จุดแข็งของชุมชนที่สามารถฟื้นฟูสิ่งเหล่านี้และพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวได้ ซึ่งสามารถเป็นเครื่องมือในการช่วยสร้างรายได้และเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการฟื้นฟูรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ชุมชน โดยให้ประชากรในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ประกอบกันเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทางด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนคลองบางน้อย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีชุมชนเป็นศูนย์กลางร่วมกันพัฒนา ดำเนินการ และเพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยลักษณะการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

8.3.4.1 การจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน

ประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และแนวทางการปรับปรุง และฟื้นฟูชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนสามารถจำแนกทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย

- **ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางธรรมชาติ**

ได้แก่ สถานที่ธรรมชาติที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพ เป็นระบบนิเวศวิทยาอันมีคุณค่าในด้านความงามเป็นที่อยู่ของพืชพรรณและสัตว์ มีแม่น้ำแม่กลอง คลองบางน้อย ลำน้ำสาขาที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบโครงข่ายทั้งจังหวัดและรวมถึงพื้นที่เกษตรกรรม ในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์

- **ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม**

ประกอบด้วย สถานที่ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมชุมชนริมคลองที่เป็นเอกลักษณ์ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีคุณค่าทางจิตใจต่อประชากรในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถพบเห็นและสัมผัสได้จากการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน

2) กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

- สนับสนุนให้ชุมชนมีการฟื้นฟูกิจกรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม การละเล่นที่สูญหายไปให้กลับมา รวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ร้านค้าเรือนแถว ริมน้ำ ตลาดน้ำให้กลับมาในชุมชน

- สนับสนุนการท่องเที่ยว การให้บริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ บ้านพัก รีสอร์ท โดยที่ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมต่างๆ และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชนกับพื้นที่ใกล้เคียง

- ส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดทำโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวทางบก โดยการทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวทั้งการเดินเท้าและทางจักรยานในบริเวณชุมชน จัดทำโครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ โดยการล่องเรือตามเส้นทางแม่น้ำแม่กลอง คลองบางน้อย และเข้าคลองสาขาต่างๆ เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

- จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ ได้แก่ ตลาดน้ำ การฝึกหัดว่ายน้ำ การสอนพายเรือ แจวเรือในลำคลอง ร่วมแข่งขันพายเรือในช่วงเทศกาลแข่งเรือ เป็นต้น

- ส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ให้ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว

3) แนวทางการปรับปรุง และฟื้นฟูชุมชนให้รองรับการท่องเที่ยว

เป็นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้รองรับการท่องเที่ยวในชุมชน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- ควรมีการจัดการทำข้อตกลงร่วมกันในทุกฝ่ายทั้งกลุ่มของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการในท้องถิ่น เกษตรกร ร้านค้าการบริการ ประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย ในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดเป็นระบบความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย และทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อไม่เกิดผลเสียหรือปัญหาตามมาในภายหลัง
- ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายในการท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่ทางเดินริมน้ำ ท่าเรือ ศาลาท่าหน้า สะพานข้ามคลอง ทางเดินเท้า ที่จอดรถ และถนนหนทางให้มีความปลอดภัย และได้มาตรฐาน
- จัดให้มีการปรับปรุงและซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมให้มีความสวยงาม โดยใช้มาตรการในการจูงใจ เช่น การลดหย่อนการเสียภาษีเงินได้ให้แก่เจ้าของบ้าน หน่วยงานที่สนับสนุนในการอนุรักษ์ร่วมกันออกเงินทุนให้ส่วนหนึ่ง เป็นต้น
- จัดทำระบบการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ข้อมูลชุมชน พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น ปฏิทินกิจกรรมในท้องถิ่น แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง สื่อสัญลักษณ์ภายในชุมชน เช่น ป้ายบอกทาง ชื่อสถานที่ต่างๆ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมโดยออกแบบให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน
- พัฒนาระบบการคมนาคมทางน้ำ การใช้เรือพาย และการควบคุมการใช้เรือบางประเภทที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น มลพิษทางเสียง การจำกัดความเร็วของเรือ
- ส่งเสริมให้ชุมชนคลองบางน้อย เป็นศูนย์กลางการสัญจรทางน้ำ และการท่องเที่ยวทางน้ำ เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในใจกลางใกล้กับพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งอื่นๆที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย
- ส่งเสริมให้ชุมชนคลองบางน้อย ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์ไม้ในชุมชน และส่งเสริมการเพาะพันธุ์หิ้งห้อย การกำจัดขยะทางบกและทางน้ำ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ให้มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์
- จัดทำภูมิสถาปัตยกรรม และปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนริมคลองให้มีมุมมองทัศนียภาพที่มีความสวยงาม และเป็นระเบียบยิ่งขึ้น
- การจัดทำมาตรการการควบคุมตลาดบก และตลาดน้ำ ให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ให้ชุมชนปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งความปลอดภัยว่าด้วยการจราจรทั้งทางบก และทางน้ำ

ปรับปรุงทางเดินริมคลองให้สูงกว่าระดับที่น้ำท่วมถึง

ปรับปรุงเส้นทางเดินริมคลองให้เชื่อมต่อกันในชุมชน

จัดทำป้ายบอกทางในชุมชน

ติดตั้งหัวจ่ายน้ำดับเพลิงในชุมชนให้กระจายกันเพื่อป้องกันอัคคีภัย

รณรงค์ปลูกพันธุ์ไม้ท้องถิ่นริมคลอง เช่น ลำพู จาก เป็นต้น

ปรับปรุงท่าเรือทั้งบริเวณหน้าวัดและในชุมชนให้แข็งแรงปลอดภัย

รูปที่ 8.6 แสดงสภาพชุมชนที่ต้องปรับปรุง และฟื้นฟูเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

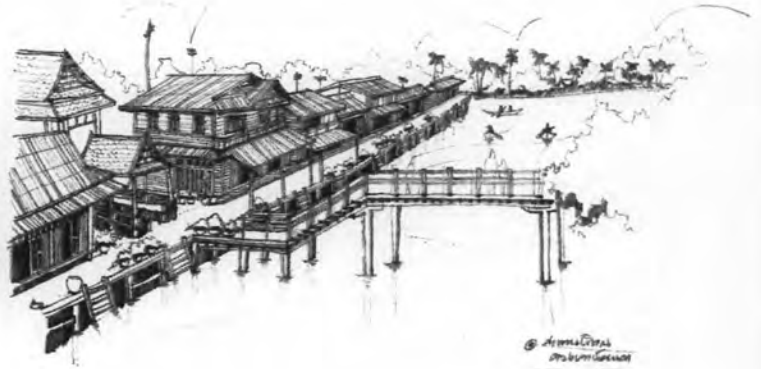

เทศบาลตำบลกระดังงาร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นได้มีการจัดกิจกรรมจำลองตลาดน้ำบางน้อยขึ้นในบริเวณปากคลองบางน้อย

การร่วมจัดกิจกรรมเผยแพร่ชุมชนบางน้อยของเทศบาลตำบลกระดังงากับงานปลาทุ

รูปที่ 8.7 แสดงกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน

สะพานคนเดิน ข้ามคลองบางน้อยเชื่อมต่อบริเวณปากคลองบางน้อย

ปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินเท้า ป้ายบอกทาง ไฟสาธารณะ ในบริเวณชุมชนบางน้อยใน

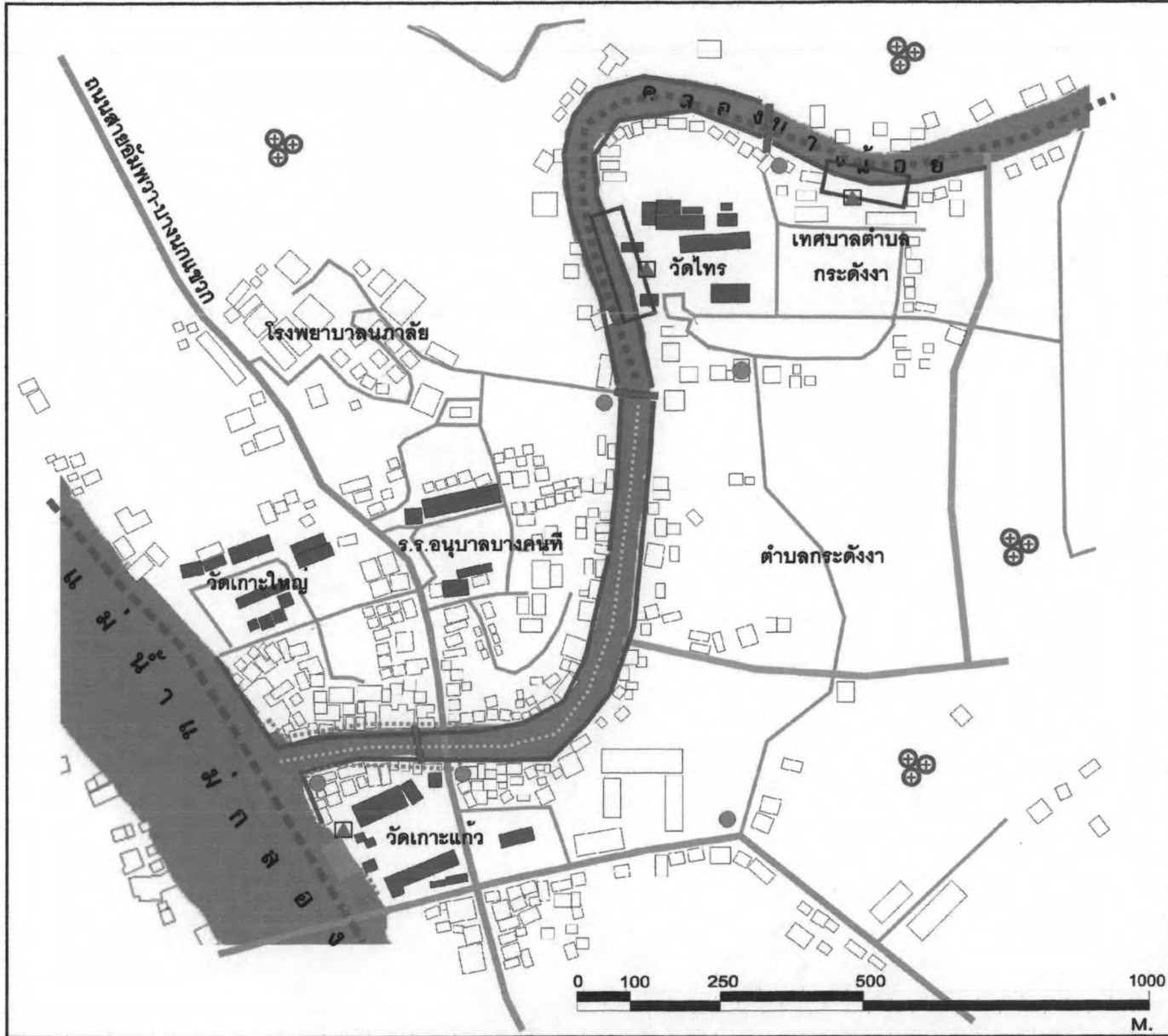

เพิ่มป้ายบอกทาง ไฟสาธารณะในบริเวณพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรรม

รูปที่ 8.8 แสดงแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ชุมชน และรองรับการท่องเที่ยว

© ๒๐๑๖ วิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี

**แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม**

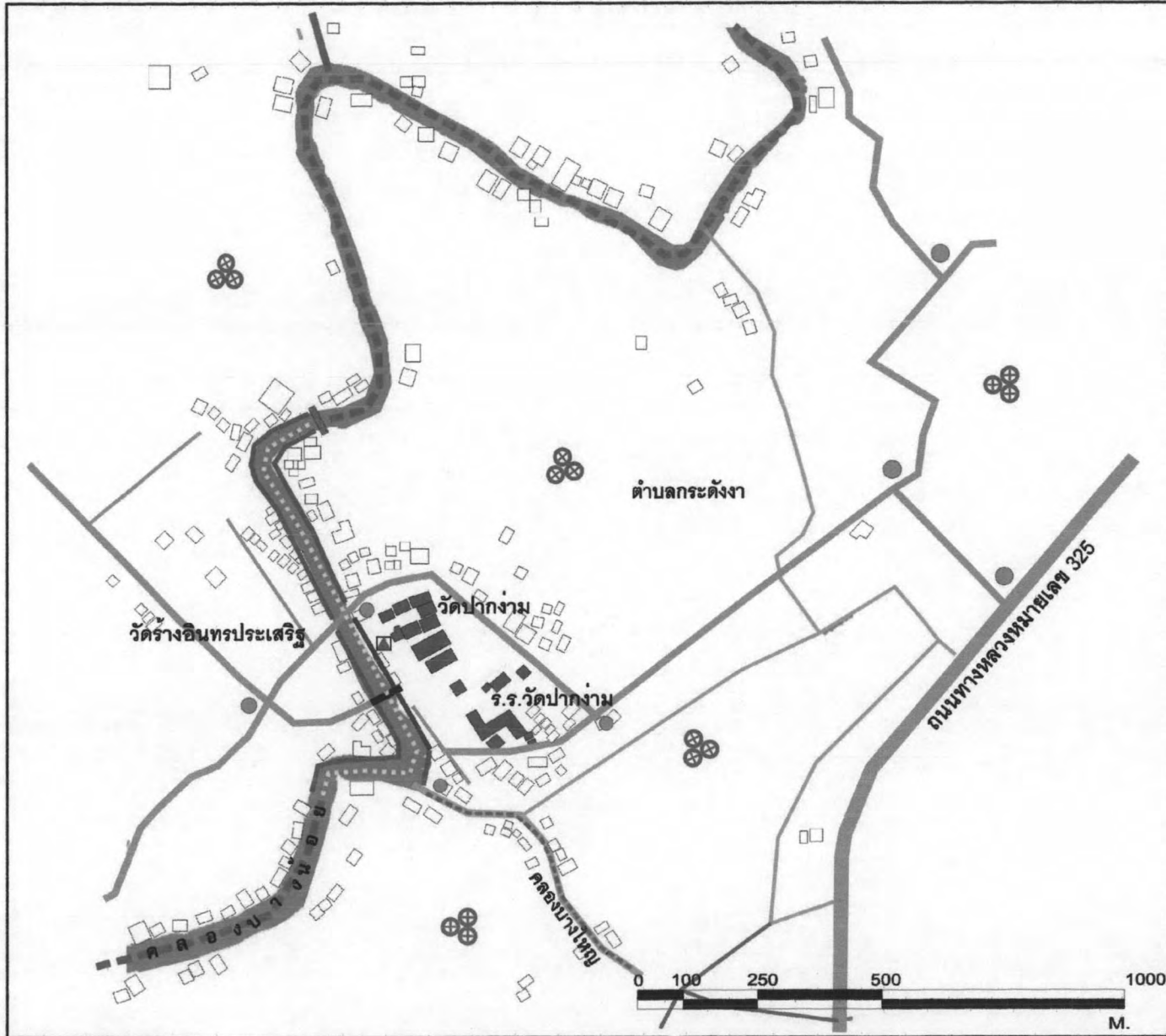
**แผนที่ 8.3 แสดงโครงการปรับปรุงและฟื้นฟู
บริเวณชุมชนปากคลองบางน้อยนอก**

- สัญลักษณ์ :**
- ~ ถนนทางหลวง
  - ~ แม่น้ำ คลอง
  - ▬ สะพานทางคนเดิน (สร้างใหม่)
  - ▬ ทางเดินเท้า (สร้างใหม่เชื่อมกับทางเดิม)
  - ▬ ทางเดินเท้า (ปรับปรุง)
  - ▲ ปรับปรุงท่าเรือเดิมหน้าวัดบางน้อย
  - ..... บริเวณที่ควรทำตลิ่งธรรมชาติ และเพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
  - ตำแหน่งป้ายบอกทางในชุมชน
  - ..... บริเวณเขตที่ควรใช้เรือพายหรือแจว และชะลอเรือยนต์
  - ทำเรือยนต์ (กำหนดช่วงเวลาการใช้งาน)
  - ..... พื้นที่ฟื้นฟูตลาดน้ำบางน้อย
  - ☉ บริเวณจัดกิจกรรมทางน้ำ
  - ☉ พื้นที่เกาะศรกรรม

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ญกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์

 สาขาวิชาวางแผนชุมชน
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม**

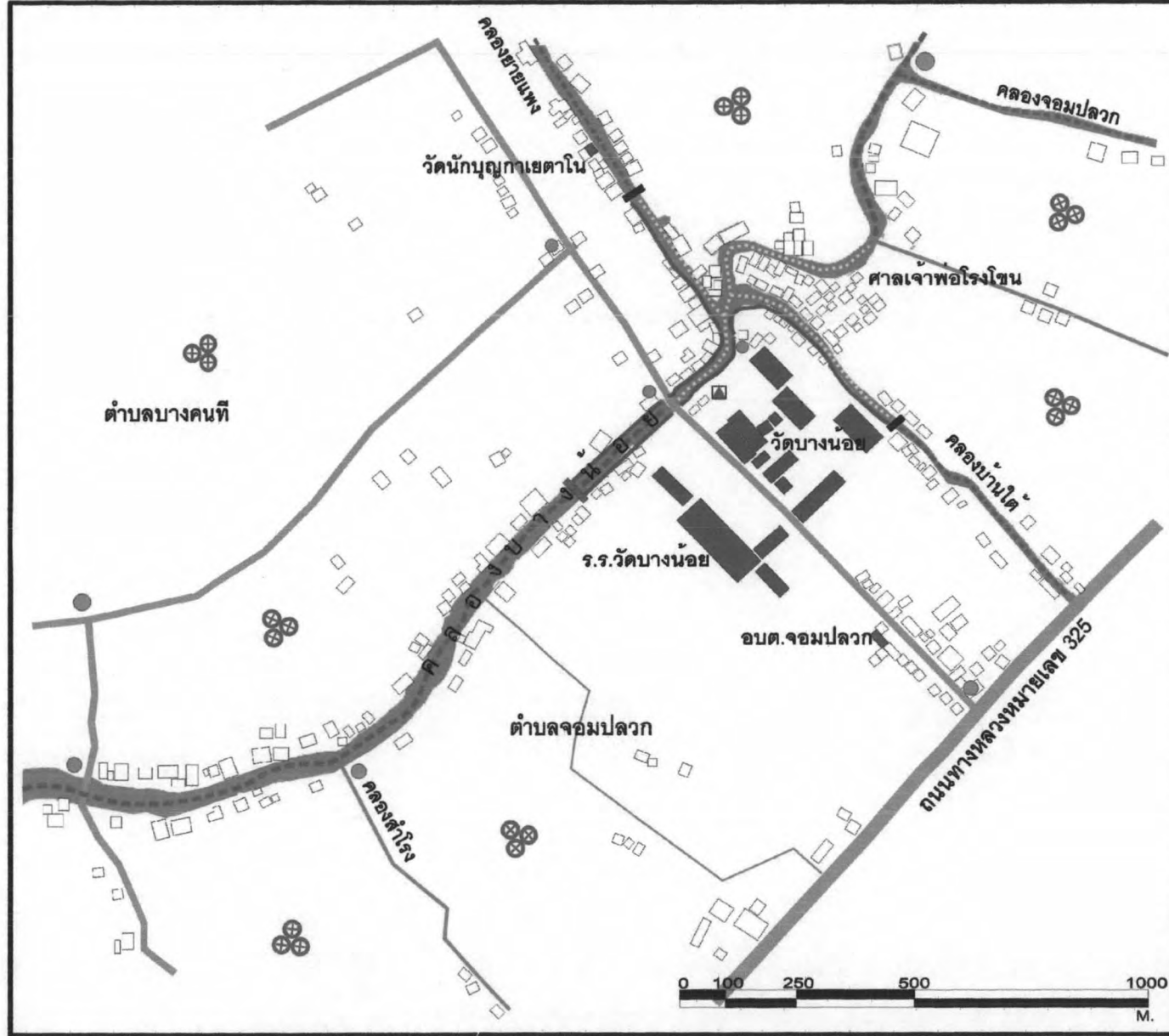
**แผนที่ 8.4 แสดงโครงการปรับปรุงและฟื้นฟู
บริเวณชุมชนวัดปากง่าม**

- สัญลักษณ์ :**
- ∨ ถนนทางหลวง
  - ∨ แม่น้ำ คลอง
  - ▬ สะพานทางคนเดิน (สร้างใหม่)
  - ▬ สะพานทางคนเดิน (ปรับปรุง)
  - ▬ ทางเดินเท้า (สร้างใหม่เชื่อมกับทางเดิม)
  - ▬ ทางเดินเท้า (ปรับปรุง)
  - ⊠ ปรับปรุงท่าเรือเดิมหน้าวัดปากง่าม
  - ..... บริเวณที่ควรทำคลังธรรมชาติ และเพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
  - ตำแหน่งป้ายบอกทางในชุมชน
  - ..... บริเวณเขตที่ควรใช้เรือพายหรือแจว และชะลอเรือยนต์
  - ⊕ ฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรม

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ญภานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์

 สาขาวิชาวางแผนชุมชน
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม**

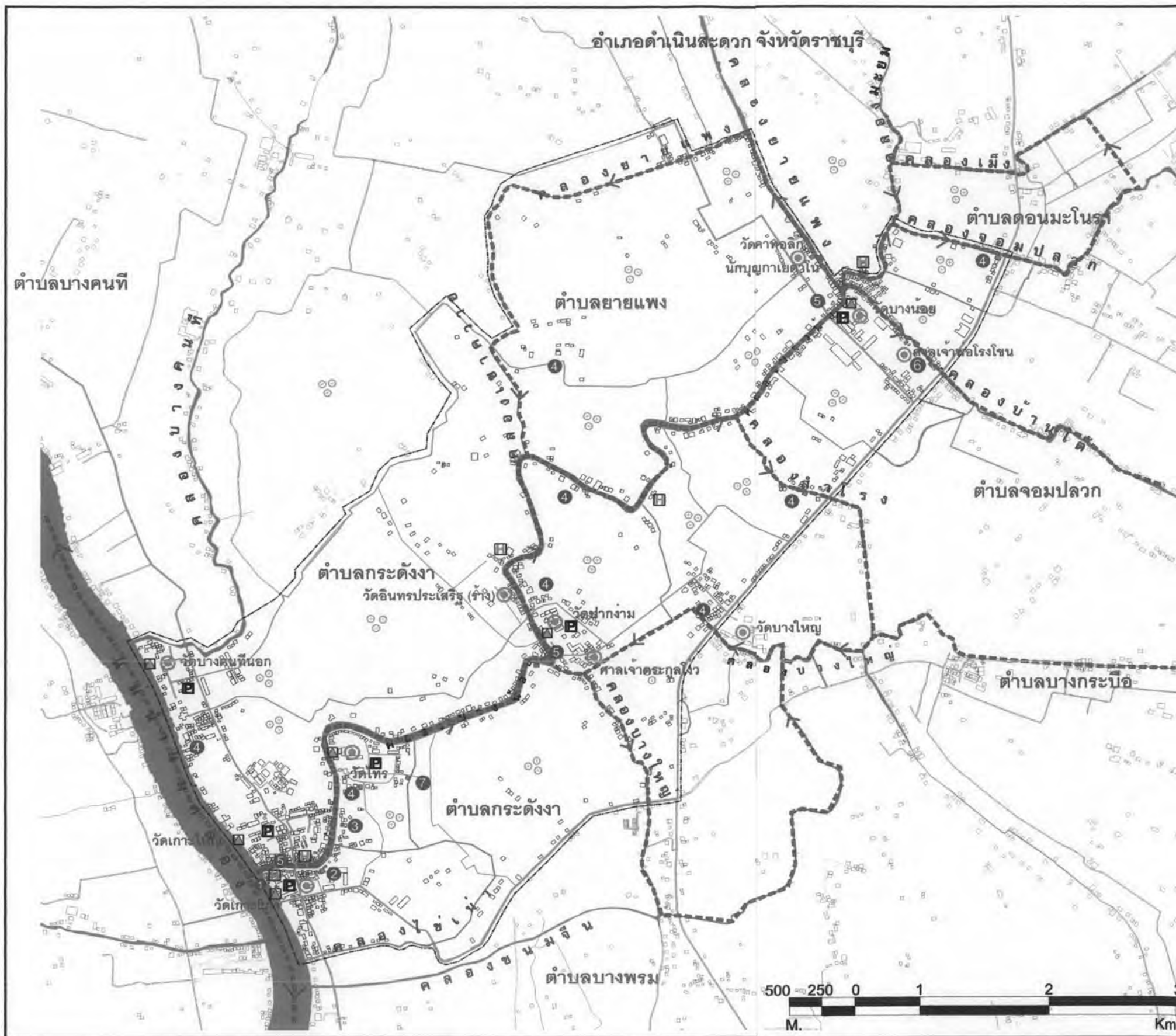
**แผนที่ 8.5 แสดงโครงการปรับปรุงและฟื้นฟู
บริเวณชุมชนบางน้อยใน**

- สัญลักษณ์ :**
- ~ ถนนทางหลวง
  - ~ แม่น้ำ คลอง
  - สะพานทางคนเดิน (สร้างใหม่)
  - สะพานทางคนเดิน (ปรับปรุง)
  - ทางเดินเท้า (สร้างใหม่เชื่อมกับทางเดิม)
  - ทางเดินเท้า (ปรับปรุง)
  - ▣ ปรับปรุงทำเรือเดิมหน้าวัดบางน้อย
  - .... บริเวณที่ควรทำคลังธรรมชาติ และเพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
  - ตำแหน่งป้ายบอกทางในชุมชน
  - .... บริเวณเขตที่ควรใช้เรือพายหรือแจว และชะลอเรือยนต์
  - ⊕ พื้นที่พื้นที่เกษตรกรรม

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ญรณาดัง วังควาณิชศิลป์

สาขาวิชาการวางแผนชุมชน
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม

แผนที่ 8.6 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยทางน้ำ

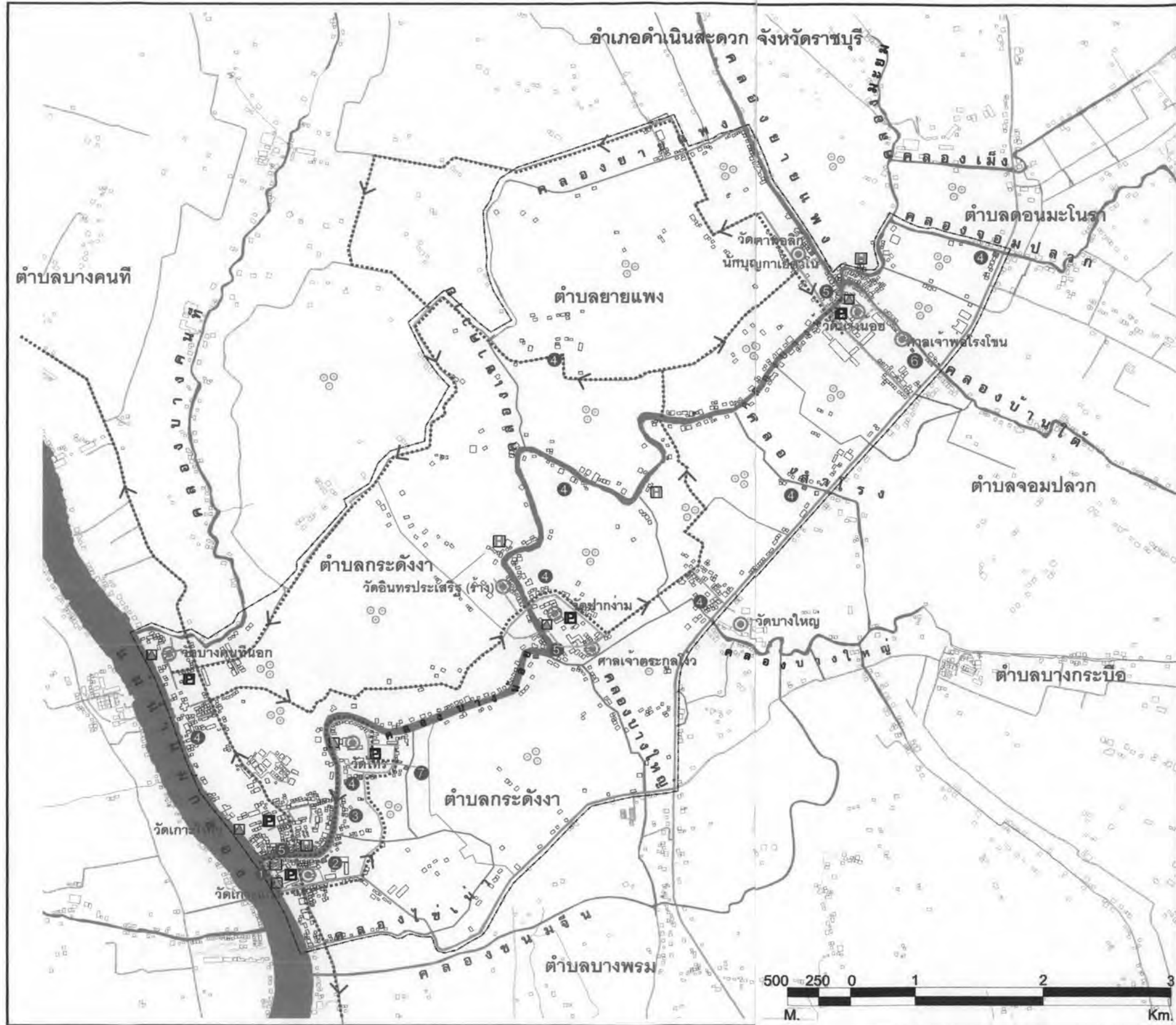
- สัญลักษณ์ :**
- ขอบเขตพื้นที่ชุมชนคลองบางน้อย
  - ถนนทางหลวง
  - แม่น้ำ คลอง
  - เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ
  - ศาสนสถาน
  - ที่พัก
  - ที่จอดรถ
  - ท่าเรือ
  - พื้นที่เกษตรกรรม
  - พิพิธภัณฑ์ตั้งเขียมฮะ
  - ร้านอาหารเฮง (ตอเรือ และหีบศพ)
  - โรงพิมพ์ ส.วิจิตรวัฒนา
  - โรงเคียวตาล , โรงมะพร้าว
  - กลุ่มร้านค้าเรือนแถวริมน้ำ
  - กลุ่มแปรรูปมะพร้าว และบ้านทรงไทย
  - กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ญกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์

 สาขาวิชาการวางแผนชุมชน
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม

แผนที่ 8.7 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยทางจักรยานและทางเดินเท้า

- สัญลักษณ์ :**
- ขอบเขตพื้นที่ชุมชนคลองบางน้อย
  - ถนนทางหลวง
  - แม่น้ำ คลอง
  - เส้นทางท่องเที่ยวทางจักรยาน
  - เส้นทางท่องเที่ยวทางเดินเท้า
  - ศาสนสถาน
  - ที่พักร
  - ที่จอดรถ
  - ท่าเรือ
  - พื้นที่เกษตรกรรม
  - พิพิธภัณฑ์ตั้งเข็มชะ
  - ฐานน้ำแข็ง (ตอเรือ และที่บศพ)
  - โรงพิมพ์ ส.วิจิตรวัฒนา
  - โรงเรียนวัดศาล, โรงเรียนมะพร้าว
  - กลุ่มร้านค้าเรือนแถวริมน้ำ
  - กลุ่มแปรรูปมะพร้าว และบ้านทรงไทย
  - กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลผลิตในท้องถิ่น

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามปี พ.ศ.2550

ผู้ศึกษา : นางสาวเพ็ชรกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์

 สาขาวิชาการวางแผนชุมชน
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.3.4.2 แนวทางการจัดการตลาดน้ำคลองบางน้อย

การที่ชุมชนคลองบางน้อยมีโครงการจัดทำตลาดน้ำนั้น ควรที่จะมีการวางแผน และจัดทำโครงการด้านความพร้อมในขั้นพื้นฐานที่คุ้มครองความปลอดภัย การบริการต่างๆ ตลอดจนภาพลักษณ์ของชุมชนให้มีความเหมาะสม โดยมีแนวทางเบื้องต้น ดังนี้

- 1) การจัดระเบียบทางเดินเท้าริมคลองบางน้อย
- 2) การควบคุมป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า เพื่อรักษาทัศนียภาพ และบรรยากาศของชุมชนริมน้ำดั้งเดิม
- 3) การควบคุมการสัญจรทางน้ำ การเดินเรือในคลองบริเวณตลาดน้ำหรือบริเวณเขตชุมชน รวมถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- 4) การควบคุมสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ การก่อสร้างต่อเติมทำน้ำ หรือท่าเรือ
- 5) การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นได้แก่ ห้องน้ำสาธารณะ บริเวณวัด การจัดระเบียบที่จอดรถ ป้ายบอกทาง จุดที่ทิ้งขยะ/ถังขยะ
- 6) ระบบสาธารณูปโภค น้ำดี การกำจัดน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูล
- 7) การป้องกันอัคคีภัยในบริเวณตลาดน้ำซึ่งเป็นย่านชุมชน ซึ่งโดยมากเป็นอาคารเก่า

8.3.4.3 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชนกับพื้นที่ใกล้เคียง

การส่งเสริมสร้างความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับพื้นที่ใกล้เคียงนั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้การท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน โดยการเสนอแนะเส้นทางการท่องเที่ยวนี้จะมี 2 รูปแบบ คือ

- 1) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยาน
โดยถนนสายที่ใช้เป็นเส้นทางจักรยาน คือ ถนนสายอัมพวา-บางนกแขวกที่เป็นจุดเชื่อมต่อของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ ชุมชนริมน้ำอัมพวา ชุมชนบางพลับ ชุมชนท่าคา ชุมชนริมน้ำบางนกแขวก และตลาดน้ำดำเนินสะดวก รวมถึงข้ามสะพานบางคนที่ไปฝั่งค่ายบางกุ้ง ซึ่งสถานที่ทั้งหมดอยู่ในระแวกพื้นที่ที่ไม่ไกลมากนัก เหมาะแก่การเดินทางโดยจักรยาน
- 2) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวโดยทางเรือ
เส้นทางแม่น้ำลำคลองสายหลักที่ใช้ในการท่องเที่ยว คือ แม่น้ำแม่กลอง คลองบางน้อย คลองบางใหญ่ คลองยายแพง ที่ระบบลำน้ำมีความเชื่อมโยงกันกับพื้นที่

ชุมชนต่างๆ ได้มากมาย สามารถชมวิถีชีวิตจากริมแม่น้ำลำคลอง ศาลนสถาน และบ้านเรือนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่งดงาม พื้นที่เกษตรกรรม และธรรมชาติทั้งสองฝั่งคลอง

จากแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงควรมีการดูแลและจัดการโดยการรวมกลุ่มจากหลายๆ ฝ่าย ภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ และควรมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ หรือการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งควบคุมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของสภาพแวดล้อมชุมชน

8.3.5 การส่งเสริมการอนุรักษ์ชุมชนให้แก่ประชากรในท้องถิ่น

การที่จะให้ชุมชนคลองบางน้อยเป็นไปในแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟู ดังที่ได้ เสนอแนะแนวทางมานั้นแล้วนั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ในด้าน การดูแลจัดการชุมชนของตน เพื่อให้ชุมชนมีการอนุรักษ์และสามารถอยู่ร่วมกับการพัฒนาได้อย่าง ยั่งยืน โดยมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน จัดทำมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ การให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์เพื่อการนำไปใช้ที่ถูกต้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การจัดทำมาตรการเพื่อการอนุรักษ์

มาตรการเพื่อการอนุรักษ์มีอยู่ด้วยกัน 4 รูปแบบ คือ มาตรการจูงใจ มาตรการสนับสนุน มาตรการการเร่งรัด และมาตรการเชิงควบคุมบังคับ มีไว้เพื่อตอบสนอง วัตถุประสงค์ที่มีความแตกต่างกันไป โดยปกติเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบ และแรงคัดค้านจากคนใน พื้นที่ ดังนั้นมาตรการแรงจูงใจจึงถูกนำมาใช้ก่อน เพื่อที่จะใช้มาตรการจูงใจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความเข้าใจกับประชากรในท้องถิ่น ส่วนมาตรการสนับสนุนจะใช้ในการ สนับสนุนการจัดการหรือส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาตรการการเร่งรัดเป็นการปฏิบัติเร่งรัด ตามแผน นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมาตรการเชิง ควบคุมบังคับตามกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้องนั้นจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สูง กว่า อย่างไรก็ตามมาตรการทั้ง 4 รูปแบบนี้ จะต้องนำมาปฏิบัติพร้อมกันได้โดยพิจารณาถึง ระดับของการใช้ตามที่จำเป็น และเหมาะสม โดยสามารถจำแนกเป็นมาตรการต่างๆ ได้ดังนี้

- การยกย่องและการให้รางวัล

การยกย่องและการให้รางวัลเป็นแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทางหนึ่ง โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การให้รางวัลและยกย่องตัวบุคคลและการให้รางวัลแก่สถานที่ หมายถึง การยกย่องหรือแสดงการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ หรือประชาชนในพื้นที่ ซึ่งดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารเก่าหรือบริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่บุคคลในท้องถิ่น หรือชุมชนอื่นๆ โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่เป็นแรงจูงใจ เช่น การประกวดอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมประจำปี เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดแรงบันดาลใจในการปรับปรุงฟื้นฟูหรืออนุรักษ์อาคารบ้านเรือนของตนให้มีคุณค่าต่อไป

- การฝึกอบรม และการให้ความรู้

การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การให้ความช่วยเหลือทางด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ เช่น การจัดการท่องเที่ยว มัคคุเทศน์นำเที่ยวชุมชน การจัดการที่พักโฮมสเตย์ ตลอดจนทักษะเฉพาะด้านแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคต่างๆ ตลอดจนระบบความคิดจากปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ชำนาญการ หรือผู้รู้ในชุมชนให้สืบทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเก่า การทำสวน ทำน้ำตาลมะพร้าว เต้าตาล รวมทั้งฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม หนังใหญ่วัดบางน้อย หุ่นกระบอกครูพิศโรงเรียนวัดบางน้อย เป็นต้น

- มาตรการเชิงควบคุม

การนำกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องมาควบคุม ได้แก่ การออกข้อกำหนด หรือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร การจัดทำโครงการวางและจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะในท้องถิ่น โดยมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดการปรับปรุงฟื้นฟูชุมชน ประกอบด้วย การอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง การรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง และภูมิทัศน์ชุมชน การจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการอนุรักษ์ชุมชนให้แก่ประชากรในท้องถิ่น โดยจะต้องนำมาปฏิบัติพร้อมกันทั้งหมด

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูพื้นที่ และอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอาจทำได้หลายวิธี ได้แก่ กระบวนการที่จะมีส่วนร่วมช่วยผลักดันให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ การจัดทำกิจกรรมสร้างการรับรู้สาธารณะ (Public Awareness)

การสร้างจิตสำนึกโดยเริ่มปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์ตั้งแต่กลุ่มวัยเด็ก เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญของชุมชน โดยจัดกิจกรรมที่เป็นการเผยแพร่ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่แสดงถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชน การจัดนิทรรศการแสดงถึงวิถีชีวิตชุมชน กับการรักษาสิ่งแวดล้อม โครงการชุมชนสีเขียวร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร เครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ โดยร่วมมือกันจัดการประชุมประชาชนให้ร่วมกันเสนอแนะ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

การส่งเสริมการอนุรักษ์ชุมชนให้แก่ประชากรในท้องถิ่น จัดเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างพื้นฐาน และทัศนคติ ตลอดจนมุมมองที่ดีด้านการอนุรักษ์ให้แก่ประชาชน จัดเป็นแนวทางที่จะทำให้กระบวนการอนุรักษ์บรรลุผลสำเร็จในระยะยาวและยั่งยืน เนื่องจากหากชุมชนมีประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่สนใจ และมีความตั้งใจจริงที่จะดำเนินการอนุรักษ์ เมื่อมีการริเริ่มโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีความตั้งใจและความมุ่งมั่นให้โครงการนั้นๆ เกิดผลในทางที่ปฏิบัติได้จริง

จากการกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย ซึ่งสามารถนำไปสู่โครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้น ส่วนระยะช่วงระยะเวลาในการดำเนินการที่มีทั้งระยะสั้น (1ปี) ระยะยาวหรือโครงการที่ต้องทำต่อเนื่อง (2ปีขึ้นไป) โดยขึ้นอยู่กับงบประมาณ ข้อเสนอแนะหรือความต่อเนื่องของโครงการนั้นๆ ด้วย รวมทั้งแสดงถึงผู้เกี่ยวข้องหรือผู้นำแผนไปปฏิบัติ ซึ่งในขณะนี้หน่วยงานภาครัฐและชุมชนได้เริ่มจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ตลาดน้ำ ปรับปรุงถนน ทางเดินเท้า ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว แต่อย่างไรก็ตามควรปฏิบัติตามแผนนโยบายและโครงการอันเป็นแนวทางข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องควบคู่กันไปด้วย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 8.1 แสดงโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย

ข้อเสนอแนะและ การจัดการชุมชน	แนวทางการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูชุมชน	โครงการ/ แผนปฏิบัติการ	ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้นำ แผนไปปฏิบัติ
1. แนวทางการใช้ที่ดิน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ชุมชน	การกำหนดการใช้ประโยชน์ ที่ดินให้เหมาะสม -เขตพื้นที่การสงวนรักษา -เขตพื้นที่การบูรณะ -เขตพื้นที่การปฏิสังขรณ์	-การวางแผนจัดทำแผน พัฒนาท้องถิ่นชุมชนคลอง บางน้อย	-กลุ่มประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -กรมโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัด
2. การอนุรักษ์รูปแบบ สถาปัตยกรรมและ องค์ประกอบของ ชุมชนริมคลอง	การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม ของอาคารที่เหมาะสม -กลุ่มเรือนแถวไม้ -กลุ่มเรือนไทยภาคกลาง -กลุ่มเรือนไทยประยุกต์ -กลุ่มเรือนไม้พื้นถิ่น -กลุ่มอาคารสมัยใหม่	-โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู อาคารริมน้ำ -ปรับปรุงและซ่อมแซมบ้าน เรือนที่มีคุณค่าให้มีความ สวยงาม	-เจ้าของอาคาร -กลุ่มประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -ผู้ประกอบการที่พัก
	การกำหนดรูปแบบของ องค์ประกอบอื่นๆในชุมชน -ทำน้ำ -ทางเดินเท้า -สะพานข้ามคลอง -ภูมิสถาปัตยกรรม	-โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ชุมชน	
3. แนวทางการรักษา สภาพแวดล้อมของ คลอง และภูมิทัศน์ ชุมชน	รูปแบบพรางกันน้ำที่เหมาะสม ต้องรักษาหรือส่งเสริมคุณค่า ทางภูมิทัศน์ไม่ปิดกั้นมุมมอง จากลำน้ำกลมกลืนธรรมชาติ	-โครงการทำพรางกันน้ำแบบ ธรรมชาติ -โครงการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ ท้องถิ่นริมคลอง	-กลุ่มประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ กรมเจ้าท่า
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการ ท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวภายใน ชุมชน -ทรัพยากรการท่องเที่ยว	-โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู มรดกทางธรรมชาติและทาง วัฒนธรรม	-พระสงฆ์ -คุณครู/อาจารย์ -ผู้นำชุมชน
	-กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	-โครงการฟื้นฟูกิจกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี -ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ หลากหลายทั้งทางเดินเท้า ทางจักรยานและทางน้ำ	-ประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -นักวิชาการหน่วยงาน ต่างๆ

ตารางที่ 8.1 แสดงโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะและ การจัดการชุมชน	แนวทางการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูชุมชน	โครงการ/ แผนปฏิบัติการ	ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้นำ แผนไปปฏิบัติ
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการ ท่องเที่ยว(ต่อ)	-กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว (ต่อ)	-จัดกิจกรรมนันทนาการทาง น้ำ ได้แก่ ตลาดน้ำ การ ฝึกหัดว่ายน้ำ การสอนพาย เรือ แจวเรือในคลอง ร่วม แข่งขันพายเรือในช่วงงาน เทศกาลแข่งเรือ -ส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรกรรม เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ให้ ความรู้ สร้างประสบการณ์ เรียนรู้ที่มีคุณค่าให้ แก่ นักท่องเที่ยว	-พระสงฆ์ -คุณครู/อาจารย์ -ผู้นำชุมชน
	-การปรับปรุง และฟื้นฟูชุมชน ให้รองรับการท่องเที่ยว	-การจัดการทำข้อตกลงร่วม กันในทุกฝ่าย -โครงการปรับปรุงพื้นที่ที่มี ความเสี่ยงต่ออันตราย เช่น พื้นที่ทางเดินริมน้ำ ท่าเรือ ศาลาท่าน้ำ สะพานข้าม คลอง ทางเดินเท้า ที่จอดรถ และถนนหนทาง ให้มีความ ปลอดภัยได้มาตรฐาน -จัดทำการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ข้อมูลชุมชน พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น ปฏิทินกิจกรรม แผน ที่ท่องเที่ยวชุมชน และการ เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง -จัดทำสื่อสัญลักษณ์ภายใน ชุมชน เช่น ป้ายบอกทาง ชื่อ สถานที่ต่างๆ	-ผู้นำชุมชน -ประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ของ ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -นักวิชาการอิสระหรือจาก หน่วยงานต่างๆ -ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น -องค์กรพัฒนาเอกชน (สมาคม,มูลนิธิ ฯลฯ)

ตารางที่ 8.1 แสดงโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะและ การจัดการชุมชน	แนวทางการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูชุมชน	โครงการ/ แผนปฏิบัติการ	ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้นำ แผนไปปฏิบัติ
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการ ท่องเที่ยว(ต่อ)	-การปรับปรุง และฟื้นฟูชุมชน ให้รองรับการท่องเที่ยว (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> -ฟื้นฟูระบบการคมนาคม ทางน้ำ การใช้เรือพาย และ การควบคุมการใช้เรือบาง ประเภทที่ส่งผลกระทบต่อ ชุมชน เช่น เรือยนต์โดยควบคุม เวลาการสัญจรให้เป็น ระบบตามเวลาที่กำหนด -ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์ กลางการสัญจรทางน้ำและ การท่องเที่ยวทางน้ำ -โครงการร่วมกันอนุรักษ์ พันธุ์ไม้ในชุมชนและส่งเสริม การเพาะพันธุ์หิ้งน้อย -โครงการกำจัดขยะทางบก และทางน้ำ เพื่อรักษา สภาพแวดล้อม ให้มีระบบ นิเวศที่สมบูรณ์ -การจัดทำมาตรการควบคุม ตลาดบก และตลาดน้ำ ให้ อยู่ในกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ ให้ชุมชนปฏิบัติร่วมกัน -ส่งเสริมความปลอดภัยว่า ด้วยการจราจรทั้งทางบก และทางน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> -พระสงฆ์ -คุณครู/อาจารย์ -ผู้นำชุมชน -ประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -นักวิชาการอิสระหรือจาก หน่วยงานต่างๆ -ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น -องค์กรพัฒนาเอกชน (สมาคม,มูลนิธิ ฯลฯ)
	-การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวใน ชุมชนกับพื้นที่ใกล้เคียง	-จัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ทางจักรยานทางน้ำ และ เชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียง	
5. การส่งเสริมการ อนุรักษ์ชุมชนให้แก่ ประชากรในท้องถิ่น	-การยกย่องและการให้รางวัล	-การให้รางวัลและยกย่อง บุคคล สถานที่มีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยจัดการประกวดเพื่อเป็น แบบอย่างแก่บุคคล/ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> -กลุ่มประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล อบต. -นักวิชาการต่างๆ -องค์กรภาคเอกชน

ตารางที่ 8.1 แสดงโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะและ การจัดการชุมชน	แนวทางการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูชุมชน	โครงการ/ แผนปฏิบัติการ	ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้นำ แผนไปปฏิบัติ
5. การส่งเสริมการ อนุรักษ์ชุมชนให้แก่ ประชากรในท้องถิ่น (ต่อ)	-การฝึกอบรม และให้ความรู้	-โครงการฝึกอบรมอาชีพ ต่างๆ เช่น การจัดการที่ปัก โฮมสเตย์ การจัดการด้าน ท่องเที่ยว มัคคุเทศน์นำเที่ยว ชุมชน และการแลกเปลี่ยน องค์ความรู้ โดยผู้รู้ในชุมชน ให้สืบทอดต่อไป เช่น การ ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเก่า การทำสวนทำเตาตาล ฟื้นฟู หนังใหญ่วัดบางน้อย หุ่น กระบอกครุฑเป็นต้น -การจัดนิทรรศการแสดงถึง วิถีชีวิตชุมชนกับการรักษา สิ่งแวดล้อม	-กลุ่มประชากรในท้องถิ่น -หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง ได้แก่ เทศบาล และ อบต. ในพื้นที่ -นักวิชาการอิสระหรือจาก
	-มาตรการเชิงควบคุม	-ร่วมทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ เกี่ยวข้องมาควบคุมการใช้ ประโยชน์ที่ดินและอาคาร เช่นการกำหนดพื้นที่ก่อสร้าง ขนาดอาคาร ความสูง ระยะ ถอยร่น และการกำหนด รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ เหมาะสมต่อพื้นที่ ควบคุม วัสดุและสีที่นำมาใช้ รวมทั้ง การควบคุมอาคารที่มีคุณค่า	หน่วยงานต่างๆ -ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น -องค์กรพัฒนาเอกชน (สมาคม,มูลนิธิ ฯลฯ)
	-การมีส่วนร่วมของประชาชน	-โครงการจัดกิจกรรมค่าย เด็กเยาวชน ร่วมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชน -โครงการชุมชนสีเขียว ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	

ตารางที่ 8.2 แสดงข้อเสนอแนะระยะเวลาความเร่งด่วนของการจัดทำโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย

ข้อเสนอแนะ / โครงการ	ช่วงเวลาการดำเนินการในระยะ 5 ปี				
	พ.ศ. 2551	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555
วิสัยทัศน์ของชุมชนคลองบางน้อย มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ชุมชนคลองบางน้อย เป็นศูนย์กลางทางด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวทางน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ					
ข้อเสนอแนะ					
1. การเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน					
- การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นคลองบางน้อย					
2. แนวทางการอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง					
- โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารริมน้ำ					
- ปรับปรุงและซ่อมแซมบ้าน เรือนที่มีคุณค่าให้มีความสวยงาม					
- โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน					
3. แนวทางการรักษาสภาพแวดล้อมของคลอง และภูมิทัศน์ชุมชน					
- โครงการทำผนังกันน้ำแบบธรรมชาติ					
- โครงการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ท้องถิ่นริมคลอง					
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว					
- โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม					
- โครงการฟื้นฟูกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี					
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางเดินเท้า ทางจักรยานและทางน้ำ					

ตารางที่ 8.2 แสดงข้อเสนอแนะระยะเวลาความเร่งด่วนของการจัดทำโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ / โครงการ	ช่วงเวลาการดำเนินการในระยะ 5 ปี				
	พ.ศ. 2551	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555
ข้อเสนอแนะ					
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว (ต่อ)					
- จัดกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ ได้แก่ ตลาคาน้ำ การฝึกหัดว่ายน้ำ การสอนพายเรือ แจวเรือในคลอง ร่วมแข่งขันพายเรือในช่วงงานเทศกาลแข่งเรือ					
- ส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรกรรมเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ให้ความรู้ สร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว					
- โครงการปรับปรุงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออันตราย เช่น พื้นที่ทางเดินริมน้ำ ทำเรือ ศาลาท่าน้ำ สะพานข้ามคลอง ทางเดินเท้า ที่จอดรถและถนนหนทาง ให้มีความปลอดภัยได้มาตรฐาน					
- จัดทำการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ข้อมูลชุมชน พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ปฏิทินกิจกรรม แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง					
- จัดทำสื่อสัญลักษณ์ภายในชุมชน เช่น ป้ายบอกทาง ชื่อสถานที่ต่างๆ					
- ฟื้นฟูระบบการคมนาคมทางน้ำ การใช้เรือพาย และการควบคุมการใช้เรือ บางประเภทที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น เรือยนต์โดยควบคุมเวลาการสัญจร ให้เป็นระบบตามเวลาที่กำหนด					
- ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการสัญจรทางน้ำและการท่องเที่ยวทางน้ำ					
- โครงการร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์ไม้น้ำในชุมชนและส่งเสริม การเพาะพันธุ์หิ้งห้อย					
- โครงการกำจัดขยะทางบกและทางน้ำ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์					
- การจัดทำมาตรการควบคุมตลาคบก และตลาคาน้ำ ให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ให้ชุมชนปฏิบัติร่วมกัน					

ตารางที่ 8.2 แสดงข้อเสนอแนะระยะเวลาความเร่งด่วนของการจัดทำโครงการหรือแผนปฏิบัติการเบื้องต้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ / โครงการ	ช่วงเวลาการดำเนินการในระยะ 5 ปี				
	พ.ศ. 2551	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555
ข้อเสนอแนะ					
4. แนวทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว (ต่อ)					
- ส่งเสริมความปลอดภัยด้วยการจราจรทั้งทางบก และทางน้ำ					
- จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวทางจักรยานและทางน้ำ เชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียง					
5. แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ชุมชนให้แก่ประชากรในท้องถิ่น					
- โครงการจัดการประกวดประจำปีโดยให้รางวัลและยกย่องบุคคลและสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างแก่บุคคล/ชุมชน					
- โครงการฝึกอบรมอาชีพต่างๆ เช่น การจัดการที่พักโฮมสเตย์ การจัดการด้านท่องเที่ยว มัคคุเทศน์นำเที่ยวชุมชน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ โดยผู้รู้ในชุมชนให้สืบทอดต่อไป เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเก่า การทำสวนทำเตาตาล ฟื้นฟูหนังใหญ่วัดบางน้อย ทุนกระบอกรูพิศ เป็นต้น					
- การจัดนิทรรศการแสดงถึงวิถีชีวิตชุมชนกับการรักษาสิ่งแวดล้อม					
- ออกมาตรการเชิงควบคุม โดยออกข้อกำหนด และข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องมาควบคุมในท้องถิ่น เช่น อาคาร และผังเมืองเฉพาะในท้องถิ่น เช่น การกำหนดความสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร การกำหนด รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมต่อพื้นที่ ควบคุมสีและวัสดุที่นำมาใช้ รวมทั้งการควบคุมอาคารที่มีคุณค่า					
- โครงการจัดกิจกรรมค่ายเด็กเยาวชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมชุมชน					
- โครงการชุมชนสีเขียว ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
รวมทั้งสิ้น 27 โครงการ					

8.4 สรุปการตอบคำถามในการวิจัย

คำถามในงานวิจัย

การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนที่มีความสอดคล้องกับพื้นที่ชุมชนคลองบางน้อย ควรจะมีแนวทางการจัดการคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนในลักษณะอย่างไร และจะนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนนั้นควรมีโครงสร้างอย่างไรให้เหมาะสม

คำตอบในการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยพบว่าการจัดการคุณค่าและเอกลักษณ์นั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอนุรักษ์ ซึ่งประกอบด้วยการคำนึงถึงองค์ประกอบของทางด้านสุนทรียภาพ สังคม/วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกิดจากการส่งผ่านความเป็นมาทางพัฒนาการของพื้นที่ และนำไปสู่การเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการคุณค่าและเอกลักษณ์ที่เป็นมรดกร่วมกันในชุมชนนั้น ชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการร่วมรักษาและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นตัวตนของชุมชนและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแก่ท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเป็นหลักสำคัญ โดยมีโครงสร้างการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนที่ต้องคำนึงถึง คือ พื้นที่ที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ แนวทางวิธีการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อยเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสมต่อชุมชน

8.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อยทั้งหมดนี้ ยังมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาที่ต้องเพิ่มเติมในครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมของแต่ละชุมชนย่อยในคลองบางน้อยได้แก่ ชุมชนคลองบางน้อยนอก ชุมชนวัดปากงาม และชุมชนบางน้อยใน เพื่อที่จะสามารถวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน
- 2) ควรมีการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคลองบางน้อย และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน
- 3) หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นสามารถนำการศึกษาพัฒนาการของชุมชน การประเมินคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนที่ได้นำประยุกต์ใช้เป็นฐานข้อมูล และร่วมกันปรับปรุงแก้ไขโดยประชากรในท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น